

GÉCZI JÁNOS

*Az obeliszkünk**Plin. Hist. Nat. XXXVI. XI–XV. 72.*

Egyiptomiaknak mondják. Abban azonos mind, hogy feltjaik hullámként fodrozódnak vad örvényekké. Hogy gerenda formájú tömbök. Elég vastkosak ahhoz, hogy ne roppanjanak meg, miközben tartják az eget. Mindegyiket felirat pántolja, annak, aki olvás, tartalmazza a természet magyarázatát, s aki csak lát, annak a vakhitről regél. A rendeltetésük: állni.

A miénk a Nap vetette árnyat mutatja. Hosszát a nappaloknak és az éjszakáknak. A csúcán aranyozott, császárfej mintára készített gömb lát el feladatot, azt az árnyéket gyűjti magába, amelyet az oszlop rendhagyón vetett volna.

Mára nem állja meg a helyét a megfigyelés, akár, mert a Nap járása eltér és az égi körülmények révén megváltozott, vagy mert a Föld elmozdult a középpontjától, akár azért, mert a napóránkat heves rengések elmozdították. Mivel az égbolt roppant tömege alatt megsüllyedt. Mondják, napfelkeltekor, mikor a fénysugarak ráesnek, recsegő hangot ad ki magából. Annak a szavára hasonlít, akinek — hogy magasban maradjon — állványt kellett állítania a mennynek.

Nagyobb munkát igényelne elszállítása,

*mint kivésése, felemelése.
Miután hamusziürke színe
miatt kígyómarás ellen nagyra
értékelik, használatának helyes
módja az, hogy porrá törjük és
ecettel elkeverve arra a
helyre tesszük, amelyet égetni
vagy vágni kívánunk. Így a test
elzsibbad s nem érzi a kínt.*

MAKAI PÉTER

Átváltozás

*Meddig égnek a lángok?
Most benne az utolsót hamvadni látod.
Intene, s nyúlna is keze.
A szemét követed.
Rohansz, hozod, mi éghető.
De se ág, se erdő.
A tárló üres, s ha mész, addig se látod
— tekintetét perzselik a lángok.
Várni, számolni nem lehet.
Csak állsz hát, sós tenger vesz körbe.
Gyökeret eresztasz, ágat —
talán elég, talán átad.
Erővel tartasz, átnősz a lángba.
„Hol van a szemed?
...Hát senki se látta?!“*

Miskolc, 2018 ősze

Pillanatnyi csend

*Belélegzel. Egyesülsz
azzal, kit befogadsz.
Kilélegzel. Egyesülsz
azzal, ki befogad —*

ez vagyunk mi.

*Mélyre hatoló sóhaj
egy feszületben. Egymásba
törve, ellenkezően.
Ütések a kézfej ereiben.
Kínzó, vonzó áram
egy levegőtlen térben.
Összenőtt formák
jajszáva, amely önmagát
az égbe lopja fel.
Kétfejű torzó, amely
magára támad — s mégse
mozdul el. Most él
és eleven. Lázás vad, ki
a tenger homokjában,
egy feléd nyújtott karban
látomásra lel.*

Miskolc, 2018 tele

WIRTH IMRE *KIS SZÉKÉN ÜLVE mosolyog,
szövi a véget nem érőt
semmi faladra, magából,
sámli billen, eldőlsz lassan
hold- vagy napfényzuhogásban,
amerre a szerelemben
kezed fogva vezetett ki
a nem létező világból.*

*EGYSZER MAJD ÚGY végzem,
mint a kép a pultnál:
kifogástalanul
vasaltan támasztja
a semmit a tükör
másik oldalán, és
várja, hogy a festő
életre színezzé,
hiszen megígérte
itt, a festett jelen
szódavízszzerűen
felpattogzó szatyrán.*

KINN A TERASZON és február van,
hold viasza lassan csöppen az ág
végéről a tetszhalott sárba,
ragyog egy apró, sárga folt ma még,
koratavasz süllyed mélyre, nincs, nincs
klímaváltozás. Az emlékekből
arc csapódik tómederbe, szárnyak
szélverése. Gépre kapcsolt nyarak
hőforrása tör magasba, ugar
dallama, jövő izzó fénycsöve,
vak remény. Szobádban ég a lámpa.
Szétpattanó körte szikrája fon
elektromos piramist a magány
köré, glóriát az éjszakára.

MINDEN MINDENHATÓ szeret,
gyógynövények felfénylenek,
burjánzik testemben az ősz,
még pár évig tán elidőz
bennem, másban, néma nyílás
szavakra fel-le, nagyapám
hintaszéke a padláson
nyikorog most is, térképe
arcomra tapad — talán ott,
a poros időtlenben volt
nagymagyarországnak vége.
Fekszem kertedben, katicák
öt pettyét viszem emlékebe.

MI LESZ, HA NINCS kit felhívni
este, csak fekszel magadban,
mert már senki sincs, és sírni
sincs erő, se kedv, puha hó
hull fogaid közé, vidd át
úgy, ne olvadjon el ma még.

Henrik intéző úr neve

Kleist átiratok

1962-ben született Török-szentmiklóson. Költő, író, drámaíró, publicista.

Az intézőt Henrik úrnak hívták, és azon embertársak közé tartozott, aki büszkék voltak a nevükre. Ennek a derék és törvénytisztelő embernek igencsak a kedvére volt, ahogyan elneveztetett. Valóban sok királyt és kiváló harcost hívtak Henriknek a daliás időkben, illetve ezekben a némileg bonyolultabbnak tetsző évjáratokban, viszont aki úgy vélekedik, hogy a lovagiasság, a lélek nemessége kihalt az újkori világból, erősen téved, de legalábbis hazugság pártját fogja. A Henrik név jelentése is az emberi nagyságot idézte, uralkodást és birtokot jelentett, és hát valóban, ki ne szeretne magának egy ilyen nevet, kinek ne dagadna büszkén a melle, ha efféle megszólításokkal, mint Henrikem, Henrik barátom, Henrik fiam lenne jelen a világ csapongó és veszélyes forgatagában. A név tehát valaminő hatalmat jelentett. Nem isteni hatalmat természetesen, mert annak mértéke a sorszerűség és az üdvözülés lehetősége. Isten hatalma, ezt még a g.-i tartományban is tudták az iskolapadot koptató gyerekek, nem hasonlítható az emberi uralom természetéhez és működéséhez. A fejre esett téglakőről vagy cserépről senki nem feltétlenül tehet a ház tulajdonosa vagy az éppen az alatt igyekvő, így a teremtő sem, jóllehet ha valaminő tárgy fölkerül a magasba, fönntebbi rétegekbe jut, nem árt számba venni, hogy annak a magasságnak mélysége is van, tehát az út visszafelé is megtehető. Ha a véletlenszerűségben, annak kellemetlen vagy kellemesnek tekinthető történéseiben látható lenne az Isten, az ember könnyen hinne. Hinni azonban nehéz.

Elég az hozzá, hogy Henrik úr, mint intéző, a g.-i tartományt birtokló gróf úr szolgálatában jeleskedett, ami kétségtelenül jelentett néminemű alávetettséget, amennyiben szolgálni és képviselni volt hivatott az urát, legjobb tehetsége szerint végrehajtani annak akaratát és elvárásait, viszont megannyi polgári előljáró, kézműves és paraszt, valamint azok asszonyai, a házanépek sokgyerekes serege neki voltak kötelesek engedelmeskedni, amit Henrik úr nemcsak elvárt, de gondozott is az olyasféle bölcs, meglehetősen kiterjedt figyelmet értve mindezen, hogy a hatalom, illetve annak gyakorlása és alkalmazása különböző formákban, vagyis nemcsak törvényekben és papírra rótt paragrafusokban, hanem szóbeli utasításokban, egyszerű, ki sem mondott, de természetesen teljesülő elvárásokban, javaslatokban és tanácsokban is formát öltöttek, úgy tehát a hatalom fönntartása, annak napról napra történő áthatalmazása korántsem csak az erő oldaláról nyilvánult meg, ellenben megértés, együttérzés és belátás kérdése is volt.

Henrik úr, eleinte talán a gróf úr kérése és igénye folytán, később már önálló döntés eredményeképpen havonta több alkalommal beszélt a város polgáraival, illetve a környező dombokról és erdőszélekekből

berendelt parasztokkal a főtéren, ahol ilyenkor lekapcsolták a halas szökőkút szerkezetét, a kotyogás, mások szerint inkább a csobogás ugyanis nemcsak zavarta, de az az igazság, ingerlékennyé is tette Henrik urat, mert hiszen folyamatosan, megállás nélkül víz bugyogott elő a szoboralakzat szép, vastag szájából. *A jó büdös életbe beszél az a hal!* Így fakadt ki egyszer Henrik úr, kissé elpirult orcával a kalpagját igazgatva. Máskülönbén egy komoly méretű, gondosan megmunkált ponty volt az érintett szobor, kecses és nőies vonásokkal. A *g.-i sellő*, ekként nevezték a környékbéliek az alkotást, akik között olyan jólétesült is akadt, ki tudni vélte, hogy egy boldogtalan órás fojtotta bele a feleségét az egyik itteni tavacskába, és a holttestet, melyet kétségtelenül feszítettek a benne fölgyülemlett gázok, a harangszó hozta föl a fodrozódó víz színére, minek utána először egy angol hölgyet, az ugyancsak fulladás következtében elhalálozott Ophéliát akarták kimintáztatni a helyiek kőből és márványból, aztán mégis győzött a józan ész, a ponty alakú, leginkább ezüstözött, de egy-két aranyozott pikkelyt is bíró selőlény jobban illett az ő képzeletükhöz és mesevilágukhoz.

Henrik úr tehát rendszeresen kiállt a főtérre, a kocsma elé, és szónoklatot tartott az embereknek. Lehetne Henrik urat szó szerint idézni, amennyiben arról beszélt, hogy soha nem szabad elfelejteni a világot, soha ne veszítsék szem elől, hogy milyen körülmények és viszonyok között élnek, ne a megszokás szerint tekintsenek a színekre és a formákra, a történéseknek gazdagságára, lám csak, ez a szép, csöndes eső is, ez a nagyszemű, langyos égi áldás is milyen jót tesz majd a növényeinknek és a földjeinknek, mintha maga a jó isten sírná ki minden egyes csöppjét, és csak nekünk tenné, mert bennünket választott ki az isteni jóság efféle adományára, míg más földeket, más tartományokat kellemetlenségekkel és csapásokkal sújt, próbatételek elé állítja az ottaniakat bogarak, nyüvek, rágcsálók elterjesztése révén. Igaz, a melegedés következtében a *g.-i* tartományban is megsaporodott a poloska, de hát, ki ne tudná, hogy ártalmatlan lény. Kell ez a jó eső a zöldségnek, a búzának, a gyümölcsösnek. Az emberek gondolkodtak, mert hát, őszintén szólva, nem esett. Lehet, hogy valahol a közelben esett még hajnalban vagy a reggeli órákban, egy-két paraszt valóán nedves ruhával érkezett, de azok a párás fűben is meghempergözhetnek, ismerve jó szokásaikat, hogy indulás előtt mindig fölhajtanak egy-két kupicával, és aztán nem férnek a bőrükbe, csakhogy, és hogy hétágra süt a nap, akár ivott korábban, akár nem, bárki tapasztalhatta, esőnek tehát, sem nagyszeműnek, sem pedig apró, hideg állagúnak nyoma sem volt, és akkor Henrik úr egy afféle uborkás üveget tartott a magasba, hogy mindenki jól láthassa, majd erős hangján azt kiáltotta, ezt az esőt ő saját kezűleg gyűjtötte be egy gyönyörű tölgyfa szomszédságában, nem messze a mézáros úr gazdaságától, úgy érti, az ég alá tette az ibriket, és milyen szép, áttetsző tiszta víz gyűlt bele. Az az igazság, hogy sárgának is lehetett mondani ezt a szép, tiszta vizet, de ezen most nem volt érdemes fennakadni. Az intező jelentette, hogy magának a gróf úrnak viszi, aki el fogja fogyasztani ezt a kiváló nedűt, mint valami or-

vosságot, mert egészségesebb még a szomszédos erdők patakjainak vagy a h.-i melegforrások vizeinél is. De ő, így Henrik úr, szeretné megmutatni, miféle gyógyszer ez, és hogy gróf úr emberei osztozzanak a jótéteményben, bárki megkóstolhatja. Csak tessék. Bátran! Henrik úr nevetett, s mivel akadt némi szemérmes ódzkodás, maga jelölt ki néhány szerencsést, akik kortyolhattak a szép uborkásüvegből.

Viszont az is előfordult, hogy esett, és bizony nem is akárhogyan, sűrű zápor verte a vidéket, hangos zivatar jött, égzengéssel, villámok táncával, elnyúló, hideg és alattomos permetezéssel, Henrik úr azonban kiállt a térre, a kalpagját is levette, majd integetett az egybegyűlteknek, kövessék csak nyugodtan a példáját, tegyék el az eső elleni bőrököt, az esőbotokat, az esernyőket és a csuklyákat, mert most ő a gróf úr üzenetét és üdvözlétét tolmácsolja, hogy ilyen nagy, de nem érdemtelen becsben részesít őket az időjárás, hogy a szokástól eltérően kitart a jó idő, hogy ilyen gazdagon részesülnek a Nap melegének áldásából, a napsugarak táncából és szikrázásából, de akkor sajnos, meg kellett kérnie az egyik asszonyt, figyelmeztetnie kellett, aki éppen elindult volna gyerekével valamerre, nyilván haza, miközben furcsa mód a kezével védte volna a fejét, a különben is kócos és csatakos hajzatát például, ami egyébként nemcsak feleslegesnek de lehetetlennek is tűnt, hogy várjon még, maradjon még néhány percig a nagyon tisztelt asszonyság, nincs olyan sürgős teendő, ami ne várhatna még, és mert ő még különben sem fejezte be. *Beszélek még, tisztelt asszonyom. Az asszony visszahúzta a kölkét, majd ő, illetve a többiek is meghallgatták az intező úr további közlendőjét, mégpedig arról, hogy az efféle késő nyári napsugárzás is okozhat emberi bajt, tehát jobban teszük, ha előrelátók, mert még ilyenkor, a fáradó nyárvégeken is kaphatnak fura szemölcsöket, elváltozásokat, és jaj, halálos burjánzások keletkezhetnek a felelőtlen ember bőrén. Ígérjék meg, hogy nem alszanak a napon. Az emberek megígérték.*

Aztán még egyszer visszakérette az embereket.

Hogy szólt-e várható tüzesetekről, pajták, házak, gazdaságok láng-
ra kapásáról és sajnálatos elhamvadásáról?

Nem szólt.

Nahát, nahát, bocsássák meg neki ezt a feledékenységet.

Máris jóváteszi a hibát, és akkor arról még beszélne egy keveset, és úgy másfél óra múlva, már csaknem sötétedett, valóban véget is ért Henrik úr előadása. És az is igaz, hogy addigra az eső is elállt.

Egy napon a grófi kastélyban, ahol ez egyáltalán nem volt különleges esemény, koncertet tartottak. Az intező, akinek jó gazdaként nem került el a figyelmét az általános érdeklődés, újra figyelemre méltó szónoklatot tartott, amelyben először is a sajnálatát fejezte ki, hogy nem tudnak ennyi ember meghívni és vendégül látni az impozáns, botanikai csodákkal is büszkélkedhető kastélyparkban, pedig hogy megtennék, milyen szívesen járna kedvében a gróf úr az ő szorgalmas, elhivatott alattvalóinak, sőt, az sem elképzelhetetlen, bár sajnos nem túl egyszerű, hogy az ő képzett és más udvarokba is bejáratott udvari zenekarát rábírja valahogyan, hogy játsszanak egyszer itt, ezen a csön-

des és meghitt hangulatú téren, mindenki füle hallatára szólaltassanak meg híres zeneműveket, és pedig olyanokat, melyek éppen ezekben a pillanatokban a gróf úr udvarában fölcsendülnek, de addig is, míg a fölkérést, az időpontokat, a lehetséges megjelenést sikerül tető alá hozniuk, Henrik úr arra kéri az egybegyűlteket, hogy nyugodtan hunyják le a szemüket, és létesítsenek kapcsolatot a grófi udvar szellemével és kivételes aurájával, és mert az egybegyűlteket ezt meg is tették, hiszen mindenki lehunyta a szemét, még egy idősb háborús veterán is, pedig ő feleslegesen tette, hiszen vak volt, azt kérdezte Henrik úr, hallják-e a Teremtés oratóriumát.

És tényleg hallották.

Ez pedig a Föltámadás oratóriuma, részlet, pa-pam, pa-pam.

Hallják az emberek?

Természetesen hallották.

S hogy egy paraszt elszellentette magát, nem járt különösebb fölfordulással, az efféle faragatlan alakot könnyen ki lehet emelni bármely csoportosulásból.

Aztán egy másik beszéd alkalmával az is előfordult, hogy a kovácsot arra kérte Henrik úr, hogy ereszkedjen négykézlábra és ugasson keveset. A kovács, bár kissé meglepte a kívánság, megtette. De mivel nem sikerült megfelelő hőfokon és szenvedélyt mutatva nevetnie a kocsmárosnak, a kádárnak és molnárnak, akik pedig sokat időztek együtt szabadidejükben, ezen mester urakat is előre kérette intéző úr, és nekik is négykézlábra kellett ereszkedniük, és milyen tanulságos volt, hogy ezek a megbecsült, nemcsak a környéken, de távolabbi vidékeken is ismert mesteremberek milyen szépen ugattak végül együtt, sőt vonyítottak is, de akár mintegy összeszokott kórusban, mint a szabadság jelképei, a farkasok.

Egyszer a mészáros feleségét kérte ki a tér közepére Henrik úr, az asszonyosság mennyire szép és megnyerő teremtés. Dísze, ékköve közösségüknek. Virágszála! Forduljon csak körbe, ha lehetne, ha kérhetné, kicsit lassabban. Csak nyugalom. Oldja meg a kendőt a keblei előtt. Ugye, ugye. Micsoda báj. Kellem! A többi mester felesége irigykedett, mert kissé kellemetlen lehetett ugyan így kiállni, de azért mégis kiválasztás volt, egyfajta érdem, így hát kénytelen-kelletlen tapsoltak neki, a tenyerüket össze-összeütötték, s amikor akadt, mert sajnos fölvirágozott egy-két kedvetlenebb és kellemetlenebb arcki-fejezés, Henrik úr ezeket nem vette figyelembe, mindenki tisztában van azzal, legalábbis tisztában lehet, hogy a női természet szeszélyes, nincs híján a féltékenységnek és az ármánynak.

Aztán egyszer Henrik úr arról adott elő, hogy milyen, de tényleg milyen megrendítő dolog, voltaképpen a lélegzéshez hasonlatos, az emberi beszéd. Az ember egyik legnagyobb találmánya a kerék, a piszkafa és a jószág mellett, hogy szavakkal szólhat a másikhoz, hogy a szavakat megválogathatja, színezheti, forgathatja, párosíthatja, rendezheti, röptetheti, vagy mint a magokat, elvetheti. A beszéd híd két ember, két lélek között. Hosszan szólt Henrik úr, elragadtatottan és igazán meg-

kapóan, akadtak a hallgatóságban könnyező is, és csak ketten ájul-
tak el a hőségben. Majd csakhamar arra fordította közlendőinek irá-
nyát az intező úr, hogy úgy is lehet beszélni, hogy máskülönben csönd-
ben vannak az emberek. Pisszenés se hallik! Elhallgatnak, és mégis
hallják egymást. A szájuk elé helyezik a kezeiket, egy kissé erősebben,
szorosabban, tessék, tessék, és mégis, lám, mintha kiáltoznának. Mi-
csoda hangzavar, kérem! Ez is a beszéd csodája, hogy a legnagyobb né-
maságban is hangzik.

Hangozhat.

Próbálják csak meg.

Igen, próbálják!

És az emberek, mivel értették és megszokták Henrik úr tanácsait
és javaslatait, így is cselekedtek, a szájuk elé illesztették a kezeiket,
és úgy beszélgettek. Nem kellett csatlakozniuk. Így is tökéletesen hal-
lották, hogyan szólítja őket a másik, vagy hogy ők mit beszélnek a
szomszédal, a rokonnal, az ismerőssel. Ilyeneket kérdeztek, neked
mennyd van, te mennyit dolgozol, te honnan tettél szert erre meg
arra, én jobban megérdemeltem volna, téged miért szeret jobban az
Isten, te miért nem szeretsz engem.

Mígnem a mészáros keze elvált a szájától és magasba emelkedett.

Igen, a mészáros úr, milyen szépen ugatott a minap, szólni kíván.
Biztosan valami fontos jutott az eszébe. Henrik úr mosolygott, tessék,
csak tessék, mikor is gátolták volna önáruk a szabad, őszinte beszédet.

Azt szeretné kérdezni, szólt kissé zavartan a mészáros, egyébként
a munkája révén a legtöbbit ölt közülük, mármint a mesterek kö-
zül, hogy az úrnak, azaz tehát az intező úrnak mi is a neve.

A nevem?!

Lett egy kis csönd, lassan leereszkedtek a szájuk elé illesztett te-
nyerek, és néhány ajak még el is nyílt egymástól. Erre mondják, hogy
angyal. Hogy elszállt az emberek feje fölött egy efféle égi lény.

Bocsánat, de ezt nem érti, szólt az intező, és mosolygott.

Hogy hívják a tisztelt uraságot?, és különös mozdulatokkal mu-
togatott előre a mészáros, éppen mintha valami mordállyal lődözne.

Nevetett az érintett, végre jót kacagott.

De hát ő Henrik úr! Az intező vagyok, Henrik úr!

Henrik, érti-e?, ismételte az intező.

Henrik.

Már sértés vagy tiszteletlenség ne essék, vakarta a fejét a mészáros,
egyik lábáról a másikra állt, végül csak azt mondta, ő régóta gon-
dolkodik ezen a dolgon, a múlt hét vasárnapján is pihennie kellett vol-
na, mert több kövér ökör várta a hajnali taglót, ő mégis fölriadt és csak
gondolkodott, csak gondolkodott, és pirkadatig csak forgolódott, mint
akinek láza van, de hálistennek nem volt, mert kitapintotta, szóval,
hogy a tisztelt intező urat, bár lehetne az is, és nyugodt szívvel, prob-
léma nélkül tényleg lehetne, csakhogy mégsem Henriknek hívják. Az
intező úrnak nem ez a neve. Valahogy máshogyan nevezik őt. Nem
akar találkozásokba bocsátkozni, hogy Frigyes, Alfonz, vagy Eugén.

Barthold.

Nem, jobb ezt nem firtatni.

Nem vagy te Henrik, cseszdmeg, jó uram.

Majd a mészáros az előbb még milyen jót beszélgető, eddigelé azonban elcsöndesedő emberek figyelmétől övezve odaballagott a kőkúthoz, és a medence vaskurbliját megtekergetve újra működésbe hozta a vízemlő szerkezetet, mely a víz áramlásáért és csobogásáért volt felelős. És a sellő-ponty máris újra beszélt, és volt csodálkozás, mert mintha az emberek értették is volna, mit mond, miféle megfontolandó és nélkülözhetetlen tanácsokkal látja el őket, amikor fúj vagy nem fúj, amikor esik vagy nem esik.

FALCSIK MARI

nyírfák ideje

*tudjuk a halni készülő is
fel szokott ülni még utolszor
teljesen jól van enni is kér
egy falatot a kedvencéből
mosolya úgy hull ránk még egyszer
egész aranyló délelőttnyi
időre is tán mint a nincsből
ahonnan majd épp így merül fel
léte sugaras visszfényében*

nyár van

*nyár van élned kéne: magadat hanyatt vágni
a gyeptéglákon a fittyet így hányni
az irodaparkra aminek takaros dobozkái
épp most ontják ki a jó ruhájú népet
olyik megbámul téged te meg fektedben fordulva
hogy pi-vizet igyál így vigyorogsz hason
a boldog bogarakra a maradék napon
a plasztikpalackba fújva nevetésed*

*vagy a parti padlaton bringát tekerni
meginogni rajta de még alkonyatra
odaérni épp a szilágyi dezső térre*

*a vöröstéglás templomnak tövébe
abba a koázi-parkba a hajléktalanosba
a fél támlájú padra ráülni még egy szuszra
míg mellettünk az alkoholista
a napi nyomor utolsó óráit már békén átalussza*

*míg azon a másik már egészen támlátlan padon
túl a legszimplább reményen felhordva-odahagyva
egy másik élet összes apró vacca
nagy nejlonszatyorba csomagolva szépen
közibük beérve a szentély árnyékába
rátalálni a magunk elgebedt padjára
s valami újabb nagy beszélgetésbe
burkolódnai a való kárára*

*én lovaglólülésbe te a tört lécnak dőlve
helyezkedni a csonkolt jószágra
az meg minthogyha mindjárt felszállna
hanem még előtte kicsit fészkelődne
hezitálna? félne? mielőtt rászánja magát
a repülésre — nap mint nap egyre nehezebben
most hogy már én is alig
már én is alig tudom segíteni ebben*

ez a macska

*ez a macska úgy hevert a zöld ajtó előtt
mint egy nagyon rossz jelentésű jelenés
át kellett lépniük rajta egyesével hogy bejussanak
már ahogy a lábuk emelték felnyivákolt
az utolsók nem is merték betenni rá az ajtót
aztán mindvégig hátrafordított fejjel leste
hogy mit csinálnak odabent a sötét házban
mit csináltak volna: három kupacba válogatták
hogy mit kell eltenniük mit adniuk másnak
és mit a szeme láttára a telt kukák tetejére rakniuk*

Kérdőjelek a parkban

Most kérdőjelek ágára hull a hó,

*most a Nap tört gerendáján
meghízik a Hold is.*

*Együtt van minden.
A tavasznak szántanánk, vetnénk,
de magzik a szemek árkaiban
a látás teremtménye is.*

*S abból hajlik ki a parkban a
rozsdás biciklin hintázó lánc,
azon terpeszkedik majd a tél
hangszivattyúit karbantartó idő,
ott éreződik a fehér zománCFestékbe
utakat vágó hajnali történés,*

*ott néz szét a maga parkjait
a szorongás bő szökőkútjaival
is permetező ember,*

*ott kérdezi meg a tértől,
hogya az idő tört darabokba
fogja-e később rianó jelenét,*

*ott rajzolunk a cementre
padot az éjféli Nap alá,*

*ott tesziink alá üres üveget
esőcseppek illattal erjedő
tántorgó kedvének,*

*ott simítjuk hozzá szorosabban
az anyák kezéhez a cementen
még csak bukdácsoló gyermeket,*

*a cipőnket az aszfalton ott
igazítjuk a járhatóbb úthoz,*

*ott simítja ki szemünk a rügyből
a zöldellőbb történéseket,*

*ott lesz a kékből
frissen igyekvő zajpatak,*

*s ott fog a kréta olyasmit
rajzolni, aminek tavaszodnia
belül és kívül egyszerre lehet.*

CZIFRIK BALÁZS

Szépség

Részlet az Anyakönyv cik-
lusból.

*A kórházi ágya alatt
törött tányér és pohár,
fiókban a kávé csöpög,
apró, fekete tavakká
sűrűsödnek az évek.
A létezés távolsága
sem méterekben,
sem lépésekben
nem mérhető,
egy-egy biccentés csupán,
a napfény felé forduló
fej, ujjak apró mozgása.
Hálóinge mégis izzadt,
felfénylik a tisztaság
pergamen színű,
néma estén.*

*A mennyezet úgy borul rá,
mint az ég sátora:
tejút a neonfény.
A sárga linóleum mélység:
sivatag, pusztaság,
a földre dobott törölközők
a dűnék, az időben elfolyó
homokhegyek.*

*A porcelánmosdó
az oltár, minden
a liturgia rendje szerint:
testből lélekbe,
lélekből testbe;
minden út
mélybe, s majd föl.*

S majd föl.

Frissen vasalt ing

*A testre bízunk magunkat,
hogy megoldja azt,
amire a lélek képtelen.*

*Cseleksziünk.
Nyitott ablakban
szellőző ágynemű,
frissen főzött kávé,
vasalt ing.
Havi kétszáz fix.*

*Mégis tavasszal és nyáron is
tél dermed a lepedőn,
a hideg és a félelem az úr,
és hogy enyhüljön,
anyára gondolunk.*

*Anyára gondolunk,
és látunk egy nőt
magunkban —
meglapulva élünk.*

*Akarásaink céltalanok,
mégis frissen vasalt
ingben lépünk ki az ajtón.
Mintha lenne cél,
mintha lenne fény,
míg gyenge szívünk
a létért dobog.*

Járatlan utak

*Amikor álmodik, frissen
sült, aranysárga
zsemlekből épült
piramisokat lát.
Aztán az álom vált —
én így gondolom.
És Egyiptom
fénylik fel
a hajnali magányban.*

Repülővel, hajóval
képzelte érzéni
a fáraók földjére.
Olvasott az uralkodókról,
tanulta a birodalom éghajlatát,
mit érdemes vinni és mit nem.
Mégsem élte át, milyen a forró
sivatag, és milyen meghúzódni
egy hatalmasság árnyékában.

Nézem, ahogy alszik.
Létezik ő egyáltalán?
A szeme úgy jár,
mintha álmodna.
Apró, sűrű mozgás,
mint két kicsi, kétségbeesett egér:
hátrálni egyik sem tud,
támadni egyik sem mer.

Egyszer megkért, hogy vigyem el.
Egyetlen egyszer.
Mert oda ő már nagyon menne.
Tudni akarja, hogy mi van ott,
fontos lenne látni,
miből van ott választék.

Új diszkont nyílt
a városban, új árukészlettel.
Az étolaj, a konzerv, a só,
a cukor és a liszt
hatalmas piramisokban,
és csak öt utcával messzebb,
de gyalog neki már
elérhetetlen,
és ő csak mondta:
Üljünk kocsiba
és hajrá.
Így mondta, hajrá!

Aztán a szíve szúrt,
mellkasa szorított,
teste aprókat rángott.
Tűnődve felnézett,
mintha, de már
szavakra nem futotta.

Vietnám

1960-ban született Vámosmikolán. Író, költő. Részlet a *Teli bőrönd, üres szív* című esszéjéből.

Ki mit keres

Nem értesz semmit. Nem tudnak angolul. Nevetnek valamin, de te nem tudod, min. Abbahagyják, nem tudod, miért. Nem szólalhatsz meg hangosan, mert besorolnak az élőködő nyugati aljanépek közé, gondolod, akik olcsó áruért, olcsó ebédekért és maradandó egzotikus élményekért jöttek. És hazamennek fénylő arccal, jó cuccokban, decemberben lebarnulva, s azzal kérkednek, hogy ebből a vietnámi lélekből ők is hazahoztak valamit, s nem utolsósorban látták azokat az UNESCO által szentesített helyeket, amelyek egyedülállóak a világon, s aki látja, persze az is átéli a saját egyedülállóságát. Nem, nem beszélsz hangosan, mert azt hiszed, így nem fognak besorolni. Holott dehogynem. Így is besorolnak, csak nem mutatják, gondolod, és nem vetsz számot azzal, hogy valójában te nem akarsz a saját fajtáddal közösséget vállalni, a nyugatról idevetődött vándorokkal. Ez nem a helyi lakosság véleménye, hanem a tiéd, s épp a te hozzáállásoddal nem ért itt senki egyet, a tiéddel, aki vékonypénzű turista vagy. A helyiek pont a hangoskodó nagypénzüket várják, csak jöjjenek, vásároljanak, egyenek, utazzanak, lepjék el, mint a sáskák a természeti és kulturális látványosságokat, és fajlagosan a lehető legtöbb pénzt hagyják ott.

Nem értesz semmit, ahogyan a többi idevetődött nyugati sem ért semmit. Mit keresek itt? Mit keresnek itt ezek a melegtől kitikkadt, szuszogó vándorok. Lődörögnek a nekik semmit nem jelentő múlt semmit nem jelentő relikviái között. Egy legendás király, persze a nevét egy percig sem tudják megjegyezni (Le Loi, 1428), bár megvédte a népet az ellenséggel szemben, egy teknős adta neki állítólag a csodakardot, amivel sikerült. De neked nem mond semmit ez a történet, hiszen addig sem tudsz eljutni, hogy megkülönböztess két ázsiait, mondjuk egy kínait meg egy vietnámit, hogyan is számítana neked, hogy egy általad felismerhetetlen népet valaki megvédett egy másik, általad felismerhetetlen nép támadásától.

Kezedben útikönyvvel próbálsz egy pagodát megtalálni Hanoi-ban, a Nyugati-tónál vagy bárhol másutt, a pagodában majd régi szentek szobrait látod, senkiről sem tudod, kicsoda, az egyik talán Konfuciusz, a másik, aki meghonosította Vietnámban Konfuciusz tanításait, amely tanításokról persze semmit nem tudsz, valójában már a tízparancsolatból sem jut eszedbe minden parancsolat, miért is kéne tudnod, mit jegyeztek fel ennek a valahai mesternek a tanítványai két és fél ezer évvel ezelőtt.

Élményvadászok

Miért jön ide, aki idejött, ebbe az ősoket mélyen tisztelő országba. Miért jönnek ide azok, akik már saját magukról sem tudják, kicsodák, hogy milyen anya szülte őket, milyen apa nemzette, kik az egész, a fél-

és a mostohatestvéreik, és hányan vannak. Ezek a megbomlott vagy bomladozó azonossággal rendelkező emberek lélekszakadva loholnak az élmények után, hátha valahol megtalálják önmagukat. Tartalmas időtöltés, színház, koncert, külhoni utazások, amelyek közül kiemelt jelentőségű ez a keleti út. Nyakukba veszik Indokína országait, s olyan gazdagon térnek haza, legalábbis egy plusz bőrönddel biztos, amiben a megvásárolt olcsó áru van, ruhák és néhány régiség, többnyire hamisítvány, de ez csak haláluk után derül ki, amikor az örökösök beállítanak ezzel a tussal festett tekerccsel egy régiségkereskedőhöz. A kereskedő nagyot nevet, ez huszadik századi hamisítvány, semmi értéke, ráadásul sima filctollal van festve. Az örökösök végül megkérik ezt a kereskedőt, hogy hadd hagyják ott, pénzt nem is kérnek érte. Később persze a kereskedő mégis eredetiként adja tovább a műkincset, csillagászati áron, de arról már az örökösök nem tudnak.

Loholnak az élményvadászok az újabb és újabb trófea után. Olyan gazdagok, hogy hát tényleg lenne mit mesélni az otthonmaradottaknak, ha nem éppen egy újabb tartalmas időtöltésen törnék a fejüket, amikor végre hazaérnek. Ez még belefér az időbe, mutatnak a térkép egy eldugott zugára, s mikor menjen az ember, ha nem most, amikor épp anyagi viszonyaik, vagy időbeli elfoglaltságaik lehetővé teszik, nem utolsósorban még egészségesek, szóval egy ilyen nagy utat is bírhatnak. A világ meg nem győzi eléjük tárnai a kínálatot. Jaj, ájuldoznak, hogy fog ez a sok minden beleférni. S ahogy kepesztenek élménytől élményig szakadatlan, abban a hitben, hogy megint megszereztek valamit, úgy vesztenek el mindent. Egy élet volt és már hol van? Semmivé égett a feldolgozatlan, ám örökösen ömlő élmények máglyáján. Olaj a tűzre, smoke on the water, nézed a párálló vizet, mögötted morajlik a város, ajándékboltok, utazási irodák, kedvező áron kínálnak hétcsofát.

Hanoi. Át az úton

Smoke on the city. A légszennyezés messze fölötté az egészségügyi-leg elfogadható értékeknek. Motorosokkal tömve az utca, autók vegyülnek közéjük, és néhány biciklis. Nincsenek szabályok, napokig észre sem veszem, hogy akadnak táblák, amelyeket persze senki nem vesz figyelembe, mégis működik minden és nem hömpölyög a vér a főváros utcáin. Mindenki eszeveszetten dudál, szinte kibírhatatlan a hangzavar, de mégis kibírják, nemcsak a helyiek, hanem a külhoni hordák is. Olcsó és maradandó élmény fejében jöttek. Azt mondták az otthoni agitátorok, hogy ez az élmény még a kötvényvásárlásnál is fontosabb, jószerével többet ér, mert ezt nem fogja elsodorni egy világméretű pénzügyi válság. Ez akkor is ott lesz a fejükben, ha a tető már nincs a fejük fölött. Egy életre szól, sőt, megmarad örökre, holott nem, mert egy újabb különleges élmény elhalványítja, s csak idő kérdése, hogy végleg elveszenek az élménybankok csődjében.

Ezért a veszteséért teszik kockára az életüket, hogy egy forgalmas utcán átjussanak a túloldalra, ahol minden határozatlanság tulajdonképpen lehetetlenné teszi ezt a műveletet, a határozottság vi-

szont azzal riaszt, hogy keresztülgázol rajtuk a Hanoi belvárosában hömpölygő forgalom. Nem érdekli őket, hogy hetekig fertőzik a tüdejüket, ez az élmény ára, hogy aztán később egy tüdőprobléma reaktualizálja az élményt, de már nem úgy, mint szépet, a fiatal vagy épp középkorú életük egy emlékezetes eseményét, hanem hogy minek kellett akkor oda elmenni. S hogy ez rettenetes, hogy soha nem lehet tudni, milyen cselekedetnek milyen következménye van, s hogy épp annak, amitől a legjobbat várták, pont rossz, mondjuk végzetesen rossz. A tüdőben burjánzó daganat. Tüdőszinten újraéled Hanoi, apró légszatornák, feltoluló járművekkel, az óváros sikátorai, s az utcákra rálógó vezetékek. Végkiürítés a lebenyekben.

De most még nem ez van. Ez majd csak történik, ha történik, de ki tudhatja, mi történik akkor, amikor még nem az történik. Most még az utca túloldalán nyújtogatják a nyakukat, forgatják a fejüket, átkelésre készülnek. Ellesik a helyi lakosok ügyességét és átjutnak az úton. Célirányosan előre, határozott lépések, ha toporogsz, elcsapnak, bár ezt a motorosok sem akarják. Senki nem akarja a bajt, s ez megóvja az életet, még a nyugati turistákét is, hogy aztán a tüdőproblémáikat majd otthon kezeljék. De most még nem ez van. Nem vetődik fel, hogy érdemes-e hosszútávra cipőt, táskát, dzsekit vásárolni, mert persze hogy érdemes. Csak néhány évvel később lesznek ezek a holmik terhesek az örökösöknek, hogy na, még ezt is ki kell dobni vagy oda kéne adni valakinek, tulajdonképpen kettőn még a címke is rajta van.

Átjutottak, hiába átláthatatlan a rendszer, hiába nincs központi szabályozás, a város működik, mert van a kooperációnak egy természetes rendszere, ami központi akarat nélkül is működőképes. Hatmillió motorbicikli közlekedik így Hanoiban, és magyarországnyi lakosság. Miért nem hisz a mai nyugati ember az egyéni felelősségben, ami kialakít írott törvények és szabályok és rendeletek nélkül is egy konszenzuális rendszert és rendet. Miért monitorozza és irányítja minden cselekedetünket az állam, a hatóságok, a törvények, a rendszabályok. Miért tapogatják le minden lépésünket, miért van, hogy egy központi számítógép többet tud rólunk, mint mi magunk. Miért? Én is megyek azok nyomában, akik más turisták nyomában mennek, nyomomban a telefonomat követő központi figyелőrendszer. Turista vagyok, egy nyugati ember, aki keleten van, majd ilyen hirdetésekkel kapok hónapokon át, mert keletiút-fogyasztónak néz a megfigyelőrendszer, kedvezményes utak Ázsiába. Átértem.

Vajon kik?

Vajon kik jönnek ide? Magadat sem ismered, holott egy vagy közülük. De mégis tudni akarsz, kik ezek az utcákon lődörgő fehérek. Itt vannak a fiatal vadászok, akik kezükben olcsó dobozos sörrel (Hanoi beer), ha nővel jöttek, akkor spirituális reményekkel járják az utcákat. Jin-jang, nirvána, ilyesmi. Smells like teen spirit. De hamar kiderül, hogy csak olcsó sörhöz jutnak, a spirituális reményekről lemondhatnak, ki a franc hallja ebben a zajban a lélek hangját. Már megint a nő

járt rosszabbul, de végül televásárolja magát márkás holmikkal bagóért, és ő is kielégül. Hirtelen feltűnnek a „mit adjak neked érettségire” fiúk és lányok falkái. Mit szeretnél, Budapest, Sziget-bérlet vagy Vietnám? Ők csordában róják az utcákat, egymás iránt érdeklődnek, meg persze inni akarnak, esetleg lefeküdni valamelyik volt osztálytárssal, észre sem veszik két hét alatt, hogy hol vannak. Tényleg lehetnek volna egy budapesti romkocsmában is, vagy Prágában, ők mindenütt stabilan ugyanahhoz az élményhez jutnak. Aztán itt a középkorú házaspárok, ha már gyerekek nem születhet, meg hát egy gyerek azért méregdrága, bár jól mutatna a nappaliban egy aranyos, nagy barnaszemű szír árva. Szóval Vietnám a gyerekekhez képest olcsó, és tényleg akkora nagy élmény. Meg most legalább a járdák hiánya és a veszélyes közlekedés miatt végre összebújnak, akár az utcán is, kinttiktől izzadságtól, portól és koromtól ragadós arcukat összedugják. Olyanok, mint régen. Szeretik egymást, bárki láthatja. Akik nem szeretik egymást, ilyet nem csinálnak. És itt vannak a gyermekjómódúak, akik otthon azzal kérkednek, hogy a világ hetedhét sarkában jártak, sokszor még a gyerekeket is elvitték, mert hisznek a családban, csak épp a szívükbe vezető járat van benőve gazzal, göcsörtös fákkal. Tőlük nem sokban különböznek a bakancslistások. Az eztmégmegkellazéletben fajták. Tavaly megvolt a bűvárkodás az Adrián, most jöhet a Vietnám. De hiába jönnek, nem változik semmi, nincs olyan lista, ami örömtelibbé tenné a halált. Aztán vannak, akik csak egyedül értelmezhetőek. Hogy mit keresnek itt, nem tudni, nincs oly jel rajtuk. Gondolják, itt összefutnak azzal a férfival, nővel, akit a szívük mélyén, vagy még egy előző életükből mindig is ismertek, vagy ők azok, akik még a férjükkel tervezték az utat, de ez a férj nem sokkal az indulás előtt kiszállt a házasságból vagy meghalt. Végül itt vannak a fiúfiúval, lány lánnyal párok, akik úgy hiszik, ha kiteszik a lábukat az országból, senki nem néz rájuk gyanakvón, boldogan csókolóznak az idegen utcákon, s nem jut eszükbe, amikor egy határon kiléptek, egy másik határon be, hogy határon túlra valójában senki nem mehet.

Élményhajszolók mindahányan. Otthon erről mesélnék fűnek-fának, hogy mennyi élményben volt része a papának meg a mamának, papamama kicsi lányának és fiának. S még ki sem húlt a helyük a repülőgépen, már tervezik a következő utat Kínába, Tajvanra és Kambodzsába. Izland, na, az is marha menő, és nincs olyan messze. Élmények halmozódnak egymásra, csak ne maradjanak önmagukkal egy szobában. Félnék egyedül az üres napoktól, amikor a szíven belül tombol a lárma, s menekülnek inkább a folyamatos élmények birodalmába. S csak az utolsó órán veszik észre, hogy Jézusom, nem történt meg, csak eltelt az élet, holott amúgy mennyi minden történt, s míg az a mennyi minden történt, lassan minden év megéltelen elenyészett.

Mit látnak

De ki merne rájuk követ vetni, amikor a tekintetedet rájuk veted. Ki tudná eldönteni, hogy mit látnak, amikor Vietnámot látják, és mit

éreznek, amikor felkelnek és rápillantanak erre az idegen tájra. És ki tudja, mit lát, aki a Vietnámot nézőket látja, hogy a szeme mennyire van belefordulva önmagába. Mindenki, gondolod, héttoronyba van zárva, saját szemléletének fogdájába. Mindenki idegen, nem csak az, aki idegen, az is, akitől csak hajsza választ. Pedig egyik vagyunk az esendőségben, azok is, akik egymástól messzire állnak.

Ki az idegen?

Tovább, tovább, immáron Vietnámban gyártott göncökben. Itt olyan, hogy egy francia fiú megengedheti magának, hogy női nadrágban legyen, vagy szoknyában. Kit érdekel, a fehéreknek tetszik, nevetnek rajta, hogy vicces, a többi meg idegen, gondolja ez az idegen.

Az idegenséget feloldani tulajdonképpen csak úgy lehet, hogy az itt lakókat tartod idegennek, a magadfajtat meg itt lakónak, aki a pénzével létrehozza a turisztikai gyarmatosítást és leuralja a mások országát. Vagy van más módja az idegenség elkerülésének? Az ájtatos együttérzés, a terézanyaság, hogy jaj, de meg kéne menteni ezt a világot, meg milyen rossz, hogy vannak szegények, de odaadnám a használt ruháimat az afrikai feketéknek. Vagy a meghatódva ácsorgás a pagodák előtt, mekkora kultúra, kelet szelleme, ahol a faragott szoborszentek mellett ott az anyagi világ minden kelléke, gyümölcsök alapból, viszkis üvegszám, cigaretta, s néha megszobrozott autók, ha a valahai szent azt szerette, vagy a leszármazottak szeretnének egy olyanhoz a valahai mester segítségével hozzájutni. Idegen vagy, aki menekül a vakvilágba önmaga elől, mert már önmagában is idegen. L'Etranger.

Turisztikai gyarmatosítás

Te nem vagy olyan, aki a kifosztott és évszázadokig megalázott kelet megmentésére szövetkezett, te maradsz a turisztikai gyarmatosítás mellett, az jól áll neked, jól megy a ruhádhoz, mert van neked turistaviseleted, meg ott az elődök mintái, a régi gyarmatosítóké, akik pusztán a hatalmi státuszuk miatt meg voltak róla győződve, hogy a leuralt népek tulajdonképpen átmenetet képeznek az állatvilág és a fehérek között. Különbözik mindenkinek jó, hogy volt ez a gyarmati élet. A mai napig azokat a kormányépületeket használják Hanoi-ban, s persze épp kormányzásra, amiket a franciák építettek, azokat az utakat, azokat a vasútvonalakat. Turistalátványosság a házak között vezetett keskenyvágányú észak-déli vasútvonal. A kupéból kezelt lehet fogni a lakókkal, olyan szűk járaton halad. Dicsérhetjük a franciákat, akik mintegy száz évig uralták az országot, ahogyan dicsérhetjük Hitlert is, neki is mennyi mindent köszönhet a német úthálózat. Persze az amerikaiak is sokat segítettek a háborúval. Ha nem kínozzák meg ezt a népet, talán soha nem akar ekkorát alakítani a világban, talán soha nem akarja megmutatni a föld lakóinak, hogy mit tud. Talán, de kiben volna olyan könyörtelen szív, hogy az elődök szenvedését a mai lendületért, a viszonylagos jólétért elfogadja. Az elődökét, akik ott ólál-

kodnak minden vietnámi lakásban, mindenütt, de különösképpen a házioltárok közelében. „Gyökér nélkül nincsen fa, forrás nélkül nincs folyó, hogyan is lehetnék én, ha nem lett volna előttem egy ős apó”, olvasom egy középkori lakóház szobájában. Ez már múzeum, de egy házzal arrébb még valóság.

Leszármazottak

A háború emléke épp a feledés felé araszolt, amikor Amerika visszajött. Őli a pénzt a gazdaságba, és majd idővel kiveszi. Visszajöttek a valahai pilóták és dzsungelharcosok örökösei, mert az amerikaiaknak csak leszármazottai vannak, nincsenek ősei. Akik ősök voltak azon a földön, azokat jól kiirtották, kifosztották, de hagyjuk a demagógiát, mondaná az amerikai, aki mellettem lépdél a nagybani piacon, de nem mondja, mert tud viselkedni, erre megtanították, nyilvános helyen afroamerikaiakról beszél, csak otthon mondja, hogy már megint azok a kurva négerék. A piac is egy látványosság, mondhatni egy eleven műemlék, hogy a szemünk láttára boncolják az állatokat, s gondos rendbe rakják a hússzeleteket, ahogyan a zöldségeket is és a gyümölcsöket. Persze az ananászon kívül a többiről csak annyit tud az utazó, mint a pagodák szentjeiről, azok szentek, ezek meg gyümölcsök.

Kínai szál

A kínaiak nem idegenek, itt élnek, legalábbis azok még mindig itt élnek, akiket nem dobtak ki 1979 után az országból, a legutóbbi szomszédháborút követően. Itt élnek a régi hódítások óta, s titokban a saját birodalmuk részének tekintik ezt az országot. Állítólag vannak olyan kínai földrajzkönyvek, ahol nincs berajzolva Vietnám határa. A magukénak tekintik azt a helyet, ahol olyan nyílt szívvel gyűlölik őket, hogy akár egy magyar antiszemita is megirigyelhetné ezt a parttalan szidalmazást. És nincs olyan szeglete a vietnámi lakosságnak, ahol mondjuk az általánosításokban rejlő leegyszerűsítés és igazságtalanság okán eltérnének a szokásos kínai-alázástól. Mocskos csalóknak tartják őket, akikkel üzletet kötni még kényszerből sem volna szabad. Kicsiben, nagyban azt játsszák, hogy függőségbe akarják hozni a másikat, első lépésként olyan kedvező ajánlatot tesznek, amit elutasítani nem lehet, s amikor belépsz ebbe az üzleti térbe, kiderül, hogy azon nyomban minden paraméter megváltozik, minden többé kerül, de már nem menekülhetsz, hiszen befektettél, s nem akarod veszni hagyni a befektetésedet. Így hát fizetsz, vagy ha nem, mint a hanoi metró esetében történt, akkor évekre befuccsol a vállalkozás. Ha azt monddod, nincs pénzem, azt mondják, nem baj, kedves üzleti partner, majd mi adunk, kisegítünk egy kis hitellel. Az áremelkedéssel ők generálják a pénzihiányt, s ők oldják meg hitellel, hogy ettől fogva még biztosabban diktálhassanak. Emelkedik az ár, növekszik a hitel, növekszik a befolyás. Az egész világot akarják, mondja az útitársam, minden a kezükben van,

s a sárga veszedelemről beszél, amiről már mióta beszél mindenki a világon, Nostradamus is megírta, meg a Bibliában is benne van több helyen is, mert az nagyon vastag, szóval többször is belefért. Mindenki azt hiszi, mondja, legalábbis a nyugati világban, hogy a zsidók kezében van minden, holott épp nem, minden a kínaiak kezében van, még a zsidók is. Európában tanult, ott hallott a zsidókról.

Hogy tényleg hazugok és csalók, és önteltek, mint minden birodalmi állampolgár, ja és még koszosak is, nem tudom, de tény, Vietnám felől Kínát nem lehet szeretni. Amerikára, hiába itt még az emléke a valahai szenvedésnek, Amerikára már nem kell haragudni, de Kína itt van. Ott toporog határon innen és határon túl. Azt mondják, a kommunista vezetés mögött ott vannak a kínai tanácsadók. Ezért hiába kapitalizálódik a gazdaság, az ideológia nem változhat. Dúsgazdag mágnás lehetsz, de ha bírálod ezt a hatalmat, azonnal börtönbe kerülsz, emberi jogok ide vagy oda. Kína itt van, és jelen vannak a kínai emberek, akikről a vietnámi ember leegyszerűsítő véleményt formál, mert nem akar többé ezeknek az embereknek, ennek a gátlástalan birodalomnak az útvesztőjébe belekeveredni, s elveszíteni azt, ami a legfontosabb a vietnámiaknak, a hazájukat.

Eltűnő ország

Mire ez az írás megjelenik, már az az ország, amiről írok, végül is nem lesz. A világtőke nemzetiségtől független, mert a tőkének nincs nemzetisége a globális világban, ez a világtőke felzabálja a világot. Mindenütt ugyanazt teszi, érdekének megfelelően alakítja át a környezetet. Akár a tárgyi világról, akár a természetről van szó, akár az életmódról, netán az ember természetéről. A tőkének nincs kultúrája, helyesebben egy globális kultúra képviselője, azért harcol, hogy mindenütt minden a számára lehető legkedvezőbb keretek között működjön és minden az ő biztonságát szolgálja. Ha meg akar őrizni valamilyen kulturális hagyatékot, csak azért teszi, hogy hasznot húzzon belőle. Az is haszon, ha egy cégre mint az aranyos pandamacik megmentőjére tekintenek az emberek. A szimpátia vásárlót generál. S ha több a vásárló, fokozni lehet, sőt kell a termelést, és tovább lehet, sőt kell irtani a természetet, s fenntartani azt az igazságtalan világrendet, melynek következtében százmilliók nyomorognak és éheznek, miközben a nyugati ember a feleslegben és a felesleges fogyasztásban fulladozik.

Még jó, mondja egy vietnámi, hogy nem a kínai tulajdonosok szerzik meg a földet, amúgy csak bérbe, ötven évre, mert a föld a népe, nem elidegeníthető, ritka esetben kérvényezni lehet a százéves bérleti időt. Hogy nem kínaiak szerzik meg a földet, mondjuk, a hmonogoktól Észak-Vietnámban, ettől az archaikus faluközösségekben élő törzstől. Még jó, hogy vietnámi tőkebefektetők állítják át a teraszos hegyoldalakon a rizstermelést a jövedelmezőbb zöldségtermelésre, s teszik a valahai szabadokat, ezeket a szegény hegylakókat nem szabadokká, akiket sok száz éve senki nem tudott igába törni, se kína-

iak, se franciák. Még jó, hogy a vietnámi pénz csinál belőlük bérrabszolgákat. Mert a tőke mindennél erősebb. A tőke felvásárolja a földeket, és jó bért fizet a szabadság elvesztéséért. S ha a földek nem nyújtanak majd elég lehetőséget a jólét miatt egyre szaporodó rabszolgagyerekeknek, majd ott lesz a hegyoldalakra, a természetvédelmi területek kellős közepére épülő lakóparkok munkakínálata. Recepciós, mosogató, szakács, takarító, s a rezervátumként működő lakónegyedbe fegyveres őrség is szükséges. Kell az ember, hogy zökkenőmentesen működjene az esőerdőket leuraló pihenőnegyedek, ahová nyugati turisták, főként gazdag nyugdíjasok jönnek majd, hogy kedvező áron egészséges környezetben tisztítsák a tüdejüket, meg persze a szívüket. De maradjunk inkább csak a tüdőnél.

Hamarosan

Hamarosan nem lesznek bódészerű házak, nem lesznek kis piszkos kifőzdék. Hamarosan nem kell félnie az európai és amerikai vándoroknak, hogy fosással indítják a vietnámi utakat. Hamarosan olyan szag lesz országszerte, mint abban a hanoi francia pékségben volt, ahol igyekvő vietnámiak késsel-villával eszik a kroaszt, ezt látták az amerikai filmekben, igaz, ott nem kroaszt volt a tányéron. Hamarosan elveszíti Vietnám a szagát, azt a sajátos, kicsit égett-főtt ételszagot, ami robogók füstjével elkeverve alkotja például a Hanoi-airt. Hamarosan járdák lesznek ott, ahol most parkoló kismotorok és autók akadályozzák a közlekedést, s kényszerítik ki a gyalogosokat az életveszélyes út szélére. Hamarosan a közlekedés itt is központi szabályok szerint fog működni, ahogyan délen, mondjuk, Saigonban már működik.

Nem lesz akkora a légszennyezés, de az esőerdők sem lesznek akkorák, amikor majd egy jövőbeni turista Sapa város közelében egy valahai törzsi falut megnéz, ahol a régi törzsek beöltöztetett leszármazottai statiszta-áron, napi 24 órában vagy épp váltásban eljártsszák a primitív népek életét. Ez milyen különleges, mondogatják a látogatók visszafelé baktatva a buszhoz, nem is gondoltuk volna, hogy így is lehet élni, ilyen körülmények között. Felszállnak, a buszvezető, mint egy betanított robot, robog velük egy kilátóhelyre, ahonnan látható az a hegyoldal, ahol a látványosság megőrzése céljából megtartották a rizstermelést. Háttérben Indokína legmagasabb hegye, a Fansipan (3143 méter), de oda nem érdemes felmenni, mondja az idegenvezető, mert ködbe veszik a csúcsa, s pont az nem látható, ami miatt érdemes ilyen magaslatra felmenni. Az amerikaiak morognak, hogy már megint elbánt velük valaki, azért ennyi pénzért igazán meg lehetne rendszabályozni azt az átkozott ködöt.

Skanzenek és rezervátumok épülnek, hogy megőrizzék a múlt emlékét, amely múlt eleveenségéről már senki semmit nem tud, a világ többi része meg hullik a globális semmibe, a megbízható egyformaság mocsarába.